

آیا این مرد بدل ناصرالدین شاه بود؟/عکس

۲۲ خرداد ۱۳۹۴ ساعت ۱۸:۴۴

در حکایتی آمده است که یوسف بخشی به واسطه شباهتی که به ناصرالدین شاه سلطان صاحبقران قاجار داشته است بدل او محسوب می شد.

یوسف بخشی در سال ۱۲۳۱ خورشیدی (۱۸۵۲ میلادی) در یک خانواده یهودی در شهر تهران دیده به جهان گشود. پدرش نوازنده ویولن بود و از این راه زندگی می کرد. یوسف از خردسالی همزمان با تحصیلات ابتدایی در مکتب خانه، اصول و فن موسیقی را از پدرش فراگرفت و با علاقه و استعدادی که از خود نشان داد، توانست خیلی زود در نواختن تنبک و ویولن تبحر پیدا کند.

او مدتی را در گروه نوازندگان پدرش، با نواختن ویولن همکاری می کرد اما خیلی زود برای خود گروهی تشکیل داد و مستقلاً به

فعالیت‌های هنری پرداخت. مضاف بر آنکه در همین راستا برنامه‌های نمایشی (روحوضی) را کارگردانی و به صحنه می‌برد. ادامه داستان این فرد تا جایی که در کنار کار نوازندگی و اجرای برنامه‌های هنری وارد تجارت جواهر می‌شود و همین شغل هم باعث معرفی شدنش به ناصرالدین‌شاه شد. در سال ۱۲۶۹ خورشیدی بر حسب تصادف توانست به دربار قاجار راه پیدا کند، از آن به بعد در هر فرصتی مجموعه‌ای از جواهرات نفیس را مستقیماً به خود شاه می‌فروخت و همین امر باعث رونق در کسب‌وکار و حصول اعتباری بیشتر در بین درباریان به‌ویژه خاندان دربار شد. در همین دیدارها هم بود که برخی از نزدیکان شاه و خود او متوجه شباهت ظاهری‌اش شدند و براساس متن این مقاله تصمیم گرفتند که به‌عنوان بدل شاه تعلیم ببیند و استخدام شود. با کمی آموزش رسم و رسوم دربار و عادت‌های شاخص ناصرالدین‌شاه در مواقع ضروری رسماً به‌عنوان بدل شاه در دربار قاجار استخدام شد.

این روایت در ادامه به آنجایی می‌رسد که این فرد به‌خاطر داشتن رفتار درست مورد توجه شاه قرار گرفت و جزو حلقه نزدیک شاه قرار گرفت. او ابتدا در غیاب شاه در محافل غیررسمی به‌ویژه خارج از تهران شرکت می‌کرد و سپس در مأموریت‌هایی که به وی محول شده بود مانند مسافرت به شهرهای دوردست ایران و سرکشی به پادگان‌های نظامی، اداره‌های دولتی، بازدید از دهات، رسیدگی به شکایات ارباب و رعیت و کارهایی از این قبیل را انجام می‌داد. با گذشت زمان و به‌دست آوردن تبحر بیشتر در حرفه خویش، مأموریت‌هایی هم در تهران، به‌ویژه هنگام مسافرت ناصرالدین‌شاه به خارج از تهران و حتی مسافرت‌های غیررسمی به خارج از ایران به وی واگذار می‌شد. یکی از مهم‌ترین مأموریت‌های وی، هنگام عزیمت شاه قاجار به فرانسه بود که در دهه ۱۸۸۰ به وقوع پیوست و بیش از یک ماه به طول انجامید که یوسف بخشی طی این مدت به‌خاطر آنکه دشمنان از این غیبت سوءاستفاده نکنند با لباس مبدل، ظاهراً زمام امور را به‌دست گرفت و تا بازگشت شاه از فرنگ وظیفه خویش را به نحو احسن انجام داد. موضوع این است که این داستان دقیقاً نمی‌گوید که با وجود داشتن بدل ناصرالدین‌شاه چرا در روزی که خیلی‌ها می‌دانستند که حادثه‌ای در راه است و این را به خود او هم گوشزد کرده بودند خودش شخصاً تا زاویه مقدسه عبدالعظیم رفت و در آنجا به تیر غیب میرزارضای کرمانی دچار شد؟

حکایت درباره ترور ناصرالدین‌شاه به بخشی از استنطاقات میرزا رضای کرمانی استناد می‌کند: «من قبلاً وسیله بهتری داشتم که ناصرالدین‌شاه را بکشم بدون آنکه گرفتار شوم، بدین ترتیب که اطلاع یافتم که شاه به باغ یکی از اعیان برای گردش می‌رود پس خود را به باغ رسانده مخفی شدم، شاه آمد و کشتن او بسیار آسان و راه فرار برای من باز بود اما او را نکشتم، زیرا عده‌ای یهودی در آن روز (یکی از اعیاد کلیمیان) برای تفریح در آن باغ اقامت داشتند و اگر شاه کشته می‌شد و من فرار می‌کردم، خون را به گردن یهودیانی که در باغ حضور داشتند می‌انداختند و به این دلیل من از انجام آن امر منصرف شدم.» داستان زندگی بدل ناصرالدین‌شاه پس از ترور او از دربار جدا می‌شود و به اینجا می‌رسد که از آنجا که دیگر نیازی به ماندن یوسف بخشی در دربار نبود، کاخ سلطنتی را برای همیشه ترک کرد. اما برای همه عمر با دریافت مستمری از دولت، دوران بازنشستگی را در خانه شخصی خود در کنار خانواده سپری نمود، ضمن آنکه هر از گاهی با پذیرفتن هنرجو به‌عنوان استاد موسیقی به تدریس ویولن مشغول بود تا سال ۱۳۰۷ شمسی که در ۷۶ سالگی بر اثر عارضه قلبی درگذشت.

از واقعیت تا حقیقت

استفاده از بدل یا شخصی که در اوقات مقتضی جای شاه را بگیرد و در اصطلاح بلاگردان او باشد نه پدیده‌ای تازه است و نه خیلی غیرمنطقی و غیرمعمول. در حقیقت بسیاری از چهره‌های سیاسی سرشناس و البته حاکمان - به خصوص کسانی که ریشه‌های استبدادی قوی‌تری دارند - فرد یا افرادی شبیه خود را می‌یابند و در زمان‌هایی او را به جای خود به برخی از مراسم می‌فرستند. در همین دوره نزدیک به خودمان صدام حسین رئیس‌جمهور معدوم عراق و دو پسرش بدل‌هایی داشتند که در زمان‌هایی به جای آنها در مراسم حاضر می‌شدند. موضوع بدل‌ها همیشه در زمان حکومت

و حتی بعد از برکناری یا مرگ آن فرد برملا می‌شد. در گذشته به دلیل نبودن وسایل ارتباط جمعی تصور زیادی درباره چهره پادشاهان وجود نداشت و به همین دلیل است که برخی از پادشاهان مثل شاه عباس به جای بدل داشتن با لباس بدلی به میان مردم می‌رفتند. در دوره‌های جدید با توجه به پیشرفت‌های پزشکی و خلاقیت در هنر چهره‌آرایی که پا به پای ارتباطات پیش رفتند، باعث شده بدل‌ها شباهت زیادی با افراد داشته باشند.

با وجود این پذیرفتن وجود بدل برای ناصرالدین‌شاه قاجار از آن موضوعاتی است که هیچ مستنداتی درباره آن نیست. باید بپذیریم که ناصرالدین‌شاه قاجار نه تنها شاه گمنامی نبود، از خود یادگاری‌های نوشتاری و تصویری به جای گذاشت که در هیچ جای آنها نام و نشانی از این بدل وجود ندارد. این نشانی حتی در نوشته‌های کسانی که بعد از سلطان صاحبقران به مسند کار می‌روند هم دیده نمی‌شود. بگذریم از اسنادی که از آن دوره به جای مانده و کم نیست در هیچ‌کدام از خاطرات و روزنامه سفر اشاره‌ای به این فرد که براساس آنچه در این نوشته از او یاد می‌شود نشده است.

در صورتی که ناصرالدین‌شاه فردی دقیق بود که از هیچ جزئیاتی حتی اگر به ضررش بود صرف‌نظر نمی‌کرد. نمی‌شود قبول کرد که از شنیدن خبر درگذشت لَه‌لَه‌ فلان درباری بگوید و درباره سپردن امور اداره کشور به فردی به عنوان بدل یاد نکند. علاوه بر اینکه در نخستین سفر ناصرالدین‌شاه که در سال ۱۲۹۰ هجری قمری رخ داد، او کامران میرزا سومین پسرش را که نایب‌السلطنه و حاکم تهران بود مأمور اداره کشور کرد. به جز خود ناصرالدین‌شاه در نوشته‌های هیچ‌کدام از مورخان و خاطرات‌نویسان ردی از این فرد نیست. نه در میان روزنامه خاطرات اعتمادالسلطنه که به شاه نزدیک بود و در خاطراتش از گفتن هیچ جزئیاتی دریغ نکرده و نه در یادداشت‌هایی از زندگی خصوصی ناصرالدین‌شاه که توسط معیرالممالک که علاوه بر اینکه از نزدیکان او بود و نوه ناصرالدین‌شاه هم بود و از خیلی از علاقه‌مندی‌های شاه گفته، ردی از این بدل نیست. البته اینها همه دلیل نیست که ادعای چنین فردی اشتباه باشد، منتها تا سندی درباره آن پیدا شود باید منتظر ماند؛ شاید یوسف بخشی بدل ناصرالدین‌شاه سند تازه‌ای از حضور خود در درب‌خانه و جانشینی ناصرالدین‌شاه ارائه دهد.

منبع: روزنامه همشهری

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۰۶۵۰/آیا-مرد-بدل-ناصرالدین-بدل-مرد-آیا/>